

QUÈ ÉS EL «NORMAL» EN LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA? ALGUNES QÜESTIONS A L'ENTORN DE LA LLEI DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA A CATALUNYA

per Joan MARTÍ I CASTELL

Professor del Departament de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona

3

A tall d'anàlisi del discurs, vull subratllar algunes afirmacions que es fan en el preàmbul de la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya, les quals *pretenen* de tenir directament un sentit definit, però no contenen sinó supòsits vagues i generals que amaguen valors semàntics que esdevenen concrets solament quan s'especifiquen també objectius de política lingüística. Els mots, per això, adquireixen dimensions diferents segons qui els pronuncia, perquè l'emissor pot ésser identificat amb uns determinats propòsits —a causa del component ideològic—, punts de referència per atorgar els límits exactes de les declaracions superficials.

Al paràgraf quart del sudit preàmbul hom llegeix: «Iniciada una etapa de convivència democràtica i de *reconeixement* de la personalitat dels pobles que integren l'Estat espanyol...» Quina traducció ¿Quina traducció té la paraula *reconeixement* en el desenvolupament de la política lingüística del Govern espanyol? Vol dir-se que se'ns reconeix amb una personalitat subordinada i secundària respecte de l'Estat o coordinada i igualment principal? «... el castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat, la qual tots els espanyols tenen el deure de conèixer i el dret d'usar (...) les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives comunitats autònomes d'acord amb llurs Estatuts...» ¿Amb quin equilibri s'ha de verificar la realitat que el castellà és *la* llengua espanyola oficial de l'Estat i que les altres llengües *espanyoles* seran també oficials? ¿Com es conjuga l'oficialitat de dues llengües que recull el punt 2 de l'article 3 de l'Estatut de Catalunya? La resposta en el punt 3 és només aparent: «La Generalitat garantirà l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes (...) i crearà les condicions que permetin arribar a llur igualtat plena quant als drets i deures dels ciutadans de Catalunya.» Quin és l'ús *normal* d'una llengua i què s'entén per *igualtat plena*? No hi ha en el fons una contradicció entre els dos objectius. Si, doncs, *ús normal* no vol dir ús exclusiu, com hem d'interpretar aquesta qualificació? ¿És compa-

tible la normalitat amb la *igualtat plena*? ¿O caldria atorgar un *status* hegemònic per al català per poder parlar efectivament de situació normal?

Més endavant en l'explicació de la Llei, es parla justament del «... restabliment del català en el *lloc que li correspon* com a llengua pròpia de Catalunya...» i de la «... recuperació de la llengua catalana com un dels factors fonamentals de la reconstrucció de Catalunya». ¿Quin és aquest *lloc* precisament? És el de la cooficialitat o no? ¿Què vol dir *recuperació* de la llengua catalana? «Recobrar-la», «tornar a entrar-ne en possessió», sí; però, ¿com, en quin moment històric?, és a dir, ¿què és allò a què cal que renunciem del nostre passat?

La Llei «les *equilibra* (llengua catalana i castellana) en els mitjans de comunicació social...» ¿Vol dir això que totes dues tindran el mateix grau de presència o que el català, com a llengua pròpia de Catalunya, a més d'oficial, tindrà el dret de ser-hi predominant?

Un concepte relatiu

L'ús d'un terme com *normalització* («acció i/o efecte de normalitzar o de normalitzar-se», és a dir, de «fer o fer-se normal») implica plantejar-se d'antuvi què entén hom per *normal*; en altres paraules, conforme a quina regla es pensa que cal que s'actüi. Altrament, pel caràcter intrínsecament relatiu del signe, és fàcil de caure —o de fer caure— en el parany de creure que ho és allò que s'esdevé per si mateix i/o per l'acció humana sense distinció.

Si hom planteja la necessitat d'un procés de normalització és perquè té consciència que l'estat en què es troba és anormal i perquè aspira que deixi de ser-ho.

Ara: debades s'endegarà si abans no s'ha determinat on radica exactament la anormalitat i quina alternativa es preveu que l'ha de neutralitzar. S'ha de pressuposar el compromís d'assolir una fita que defineixi la situació que la doni per conquerida.

Si hom preguntava a la totalitat de la comunitat dels Països Catalans quin és, segons cada individu, el *context normal* de la llengua catalana, ben segur que les respostes foren molt diverses. És probable, nogensmenys, que els extrems estiguessin representats, en una banda, pels qui creuen que no hi ha cap necessitat de «mantenir» el català havent-hi a l'Estat una llengua oficial que ens obliga a tots. I, en l'altra, pels qui defensen justament que l'única llengua de la Nació catalana és aquella que li és pròpia, la presència de qualsevol altra respon a circumstàncies històrico-socials que no han d'implicar que hi esdevinguin també oficials.

En general s'estableix una relació entre normalitat lingüística i manca de conflicte. La qual cosa, de fet, mostra com predominen almenys subconscientment les il·lusions monolingüistes. I obliga possiblement que la política lingüística s'adreci cap a la superació definitiva de l'hostilitat per motius de llengua (que és proposar-se tant com procurar eliminar qualsevol antagonis-

me de classe en el terreny econòmic-social). La dificultat de l'objectiu no ha de conduir a la confusió alienant que els conflictes i els antagonismes són *normals*, així, en abstracte. No. Si de cas, responen a unes determinades regles que regeixen els interessos d'una part de la societat, les quals no són per extensió natural les de tothom.

Una llengua o moltes llengües?

Només en una situació ideal la presència en un mateix àmbit nacional de més d'una llengua no serà causa de tensions. Rere els sistemes lingüístics hi ha cultures diferents; i són, sobretot, mitjans de transmissió que representen blocs de poder obstinats a no perdre terreny. Hom ha d'ésser, doncs, conscient que la convivència en un territori de més d'una llengua significa batallar constantment en la vigilància per no recular. Penso que no és possible de parlar de cap comunitat plurilingüe —i ara no em vull referir a les variants dialectals i de registre— on no s'hagi creat una situació segons la qual les distintes llengües estan poc o molt discriminades.

Per això goso dir que la regla per a la normalització ha d'ésser la que contempla a cada lloc l'existència exclusivament d'una sola llengua oficial: la pròpia. D'acord amb aquest principi, la normalització lingüística a Catalunya —i als Països Catalans— es podrà donar per assolida quan no sigui necessària la cooficialitat de llengües. Una sola comunitat, una sola llengua. Quan el que en sociolingüística s'entén per *criteri de territorialitat* pugui substituir el de *personalitat*.

Aquesta estratègia cal, emperò, plantejar-la tenint plena consciència de l'equilibri de forces lingüístiques. Fóra massa fàcil d'identificar les fites —la norma— i saltar-se l'anàlisi de la realitat simplement perquè hi és adversa. Una actitud així només l'adopta un purisme de paraula i/o un victimisme que, tenint l'ideal a la mà, es complau a lamentar-se de les desgràcies de l'entorn. Un i altre són una obstrucció al procés de normalització.

/Llei de normalització o Llei del procés de normalització lingüística a Catalunya?

Voldria ésser ben entès. Penso que la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya és un bon instrument polític, per tal com constitueix una passa endavant en el camí que ens hauria de dur, si mai hi arribem, a la situació en què hauran desaparegut en favor de la llengua pròpia les friccions per causes lingüístiques.

Ara: allò que qüestiono és si pot dir-se'n així: «Llei de Normalització.» I no és només primfilar pels noms de les coses; compta sobretot la temença que és possible que algú entengui que aconseguirem la normalització amb la seva estricta i simple aplicació.

Seria bo que el nostre llenguatge fos més clarificador. Perquè rera expres-

sions com *reconeixement*, *cooficialitat*, *igualtat plena*, *recuperació*, etc., podem trobar l'ardit de qui creu que la submissió d'una llengua minoritària a la llengua de l'Estat és ço normal.

La llei és més aviat una preceptiva per al procés de normalització. Un procés necessari; que no podem estalviar; però que no és la normalització mateixa. La seva aplicació ens hi situa més a prop.